

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Ratio entis vt præcisa non est analoga propter dependentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

SUBSECTIO SECUNDA.

Affirmatiua opinio praefertur.

9 **O**PPOSITA sententia, posse scilicet praescindi unum conceptum entis à differentiis, est communior & verior, quam defendit P. Suarez suprà num. 4. ubi multos alios pro eà refert. Eam etiam benè propugnat Hurtadus suprà à §. 34. & Disputatione 2. Metaphysicæ, Sect. 4. estque valde frequens inter recentiores. Hæc potest probari, vel inhaerendo nostris principiis, negantibus præcisiones obiectiuas inter omnes rationes genericas & differentiales, solumque admittentibus præcisiones formales; vel in opinione eas admittente. In vtraque autem breuiter & clarè suadetur conclusio. Et quidem in nostrà euidentissimè, quia praescindere *animal* v. g. à rationali, nihil est aliud, quam concipere confusè *animal* in ordine ad operationes sentiendi, non concipiendo explicitè in ordine ad ratiocinationem: ideoque ita ut non possem dicere, sitne rationale, an irrationale, vel quid sit esse rationale vel irrationale, etiamsi ex parte obiecti eodem modo tangatur rationalitas, quo animalitas, & è contrario, ut fusè suprà ostendi. At hoc idem posse in ente eiusque differentiis reperiri, negari nullatenus potest: quid enim prohibet me concipere omnia entia, quatenus possunt existere, affirmando hoc ipsum de illis, non cogitando an sint substantia an accidens, aut quid sit esse substantia, vel quid sit esse accidens? Similiter eadem concipere, non cogitando an ens illud sit Deus an creatura? imò ignorando prorsus, an sit Deus possibilis, & quis sit conceptus proprius creaturae? Et hoc habet ille conceptus, quo solùm dico, *ens est quod potest existere*: quo actu tam nihil explico de conceptu Dei, substantiæ, creaturæ & accidentis, quam dum dico, *animal est principium sentiendi*, nihil explico de rationalitate vel irrationalitate (vt ex terminis euidenter constat), non ergo minus praescinditur ens quam animal, vel viuens à suis differentiis. Hæc in nostrà sententiā dicta sint.

Veniamus ad sententiā de præcisionibus obiectiuis, in quā etiam non minus locum habet nostra Conclusio suprà posita: omnia enim argumenta, quæ afferri possunt ad probandas eas præcisiones in aliis rationibus communibus, eadem vi fiunt ad probandum in ente. Sicut enim animal est indifferens, vt sit rationale vel irrationale, ita ens, vt sit substantia vel accidens: sicut animal potest cognosci, non cognito rationali; ita ens, non cognita ratione accidentis: & sicut homo est similis equo in animalitate, & non in rationalitate; ita accidens est simile substantiæ in ratione entis, non verò in personalitate, aut in inhaerentiā. Et hoc modo possunt cetera argumenta explicari: aliunde autem nullum est argumentum, quod specialius vigeat, vt suprà monstratum est; ergo non minus poterit ens praescindi obiectiuè, quam animal.

11 Absolutè autem argumento positiuo sic probo: præcisionem, siue formalem siue obiectiuam, talem tamen qualem inter *animal* & *rationalē*, omnes agnoscunt; quia hæc est vera propositio, *substantia est ens, accidens est ens*, & est prædi-

catio superioris de inferiori; ergo ens est superius ad vtrumque, ergo praescinditur ab vtroque. Patet, quia si ens diceret vel vtrumque, vel vnum determinatè non posset de vtroque prædicari; quia non potest de substantiā prædicari accidens, nec simul cum substantiā, neque etiam seorsim. Et idem est è contrario de accidenti, de quo non potest substantia prædicari.

Dices forè, Etiam in tuā sententiā *animal* vt sic dicit omnia animalia, & tamen est superius homini & bruto, & de vtroque prædicatur; ergo, etiamsi ens dicat immediatè substantiam & accidens, poterit tamen de vtroque prædicari, & poterit dici vtrique superius. Respondeo Primò, à me non contendì, nisi vt mihi dicas, idem esse de ente, quod de animali, & è contrario; tunc enim Conclusio mea subsistit, scilicet eodem modo ens, ac reliquas rationes communes, posse praescindi. Secundo respondeo, animal & ens, etiamsi ex parte obiecti dicant omnes differentias, ab eis tamen in meā sententiā ex parte modi concipiendi praescindi; in Thomistica verò, ex parte obiecti, de quo Disputatio VI. Sectione 3. Et hoc sufficit, vt ens & animal dicantur superiora respectu substantiæ & accidentis, hominis & bruti. Quomodo autem de eis prædicentur, eodem loco fusius diximus. quando enim dico *animal*, attingo quidem ex parte obiecti *rationalē* & *irrationale*, quia tamen hoc non explico, & perinde se habet ille actus ac si non illud attingeret; ideo illud animal sic cognitum dicitur superius respectu bruti & hominis, & ab illis præcisum. Idem eodem modo in ente: licet enim ex parte obiecti ens dicat omnes differentias (de quo modo non ago) non tamen ex parte modi concipiendi, nec expressè eas dicit, ideoque possum esse certus aliquid esse ens, & tamen penitus ignorare an sit substantia an accidens. Imò (vt suprà dixi) etiam ignorare quis sit substantia & accidentis in communi conceptus. Et hoc est formalissimè ens praescindi, esse superius, esse rationem communem, & cetera. Sin minus, dicant aduersarij, quid nomine præcisionis & rationis communis intelligant, & cur id specialius negetur enti quam animali; nec puto id ab eis vel probabiliter posse præstari.

SECTIO II.

Ratio entis vt præcisa non est analogia propter dependentiam.

13 **D**IXERE nonnulli, rationem entis, etiamsi propriè in Deo & in creaturis reperiatur, esse tamen analogam; quia ens, quantumuis abstractum, petit prius à Deo participari quam à creaturis: quod inde dicunt provenire, quod Deus est independens à creaturis, hæc autem dependentes à Deo; cumque causa sit prior, quam effectus, necessum est, prius rationem entis participari à Deo quam à creaturis. Idem dicunt de substantiā & accidente, scilicet substantiam, vt pote sustentantem accidentia, esse priorem ipsis accidentibus, ideoque rationem entis petere prius participari à substantiā quam ab accidenti. Vnde tandem concludunt, ens esse analogum respectu illorum, etiamsi propriè in vtrique reperiatur.

Dixi,

Dixi, etiam si proprie in utrisque reperiatur; quia non dubitamus (quod falso nonnulli antiqui Philosophi negarunt) creaturas & accidentia proprie & in rigore esse ens, quia creaturae proprie & cum omni rigore existunt, in quo consistit formaliter ratio entis ut opponitur Chimeræ, quæ neque existit neque potest existere, ut paulo antè dixi. Quod si nomine entis uellent hi Philosophi significare ens à se; fateor, creaturæ in illa acceptione non essent neque proprie neque improprie entia, quia nullo modo essent à se sed à Deo: est enim illa acceptio entis in particulari prout contracta ad Deum, non uero entis in communi; quia ut sic solum significat id quod potest existere, siue à se, siue ab alio, ut & supra dixi.

14 Fatendum ergo est, creaturas propriissime participare rationem entis, etiam si cum dependentiâ à Deo: hoc autem non sufficere ad analogiam entis in communi, probo cum Hurtado Disp. 9. à §. 59. & cum multis recentioribus de Societate nostrâ in manuscriptis. Primò, quia ratio entis, ut præcisâ, formaliter non dicit illam prioritatem, nec dependentiam; ergo illa, ut præcisâ, non est analogâ, propter hanc rationem. Consequentia est bona. Antecedens probatur: ratio entis ut abstracta, est ratio nostrâ indifferens ut contrahatur ad Deum & ad creaturas. Imò quæ contracta est ad creaturas, potuit ratione nostrâ contrahi ad Deum; ergo illa ut sic præcisâ, non habet ullam dependentiam. Patet: quia si illam haberet, non esset apta ut contraheretur ad esse Dei, quia nihil in se includens dependentiam aptum est esse in Deo; ergo ratio entis abstracta, quæ de se est indifferens ratione nostrâ ut determinetur ad Deum vel ad creaturas, non potest includere dependentiam, ergo neque esse analogâ ratione illius.

Dices, hoc argumento probari, illas rationes entis, ut præcisâs, non dicere dependentiam inter se, id est, rationem entis præcisâ à creaturâ non pendere à ratione entis præcisâ à Deo; negari tamen non posse, illas rationes entis præcisâs de se petere, ut quæ contracta fuerit ad esse Dei, sit independens ab illâ quæ contracta fuerit ad esse creaturæ, & quæ ad creaturam, dependeat ab illâ quæ determinatè ad esse Dei, quod sufficit ut inferiora sint analogâ in illâ ratione. Sed contrâ 17 Primò, quia si ratio entis abstracta à creaturis habeat hanc exigentiam, illam etiam habet ratio entis abstracta à Deo, quia illa etiam est ratione nostrâ indifferens ad esse creaturæ, & consequenter petit conditionaliter, ut si contrahatur ad creaturas, dependeat à Deo; ergo hæc exigentia eodem modo reperitur in utraque ratione entis abstracta à Deo & à creaturis; ergo ratione illius non differunt illæ duæ rationes entis ut sic abstractæ; ergo nec Deus & creaturæ differunt inter se in iis rationibus entis. Contrâ Secundò, quia iuxta hanc acceptionem etiam ratio animalis esset analogâ, quia etiam abstracta petit, ut quæ contrahitur ad hominem, sit perfectior illâ quæ contrahitur ad muscam; ergo vel ratio animalis est analogâ respectu horum inferiorum, vel non est analogâ ratio entis respectu Dei & creaturarum. Idem est in aliis omnibus rationibus communibus, quantumuis uniuocis, quæ semper contrahuntur ad differentias inæquales, ideoque

petunt eæ rationes abstractæ, ut quæ contrahuntur ad nobiliorem speciem, sint nobiliores quam quæ ad ignobiliorem.

16 Absolutè autem sic impugno Secundò prædictam opinionem: quia iuxta eam sequeretur, rationem substantiæ & corporis esse analogam respectu materiæ primæ & formæ substantialis materialis, ac per prius participari à materiâ, quàm à formâ substantiali quod aduersarij nunquam fatebuntur. Sequelam probo: quia materiâ prima est independens à priori, ut à causâ à formâ substantiali materiali; hæc autem pendet à materiâ, ut à causâ; ergo, si ideo ratio entis est analogâ respectu Dei & creaturarum, quia hæc pendet à Deo, & non è contrario, etiam erit ratio substantiæ & corporis analogâ respectu materiæ & formæ substantialis, cum hæc pendeat à materiâ, non uero è contrario. Idem argumentum fit inter intellectum & voluntatem, actum & potentiam, obiectum & speciem, & in uniuersum inter omnia ea siue accidentia siue substantias inter se, quarum una est causa alterius.

17 Respondebis Primò, materiam etiam pendere saltem à posteriori, id est, in conseruatione à formâ materiali, quo compensatur excessus ille; & consequenter erunt æquales & uniuocæ. Sed contrâ Primò, quia hæc secunda dependentia materiæ à formâ à posteriori, est minor in ratione dependentiæ, & longè diuersa à dependentiâ formæ à materiâ, quæ est dependentia à priori ut à verâ causâ; ergo per illam dependentiam non redduntur omnino similes inter se materia & forma; ergo manent adhuc analogæ. Contrâ Secundò, quia etiam substantia creata pendet à posteriori à multis accidentibus, à duratione, ab Vbi, à potentiis, & tamen eò quod non dependet à priori ab accidentibus, hæc uero dependet à substantiâ, dicitur, rationem entis esse analogam respectu substantiæ & accidentis: ergo similiter teneris dicere, rationem substantiæ esse analogam materiæ & formæ, propter dependentiam à priori formæ à materiâ, licet hæc à posteriori dependeat à formâ. Adde, materiam neq; à posteriori pendere determinatè à formâ leonis v. g. hanc autem determinatè pendere à materiâ.

18 Respondebis Secundò, materiam & formam substantialem esse uniuocas in ratione entis & substantiæ, quia forma non pendet à materiâ in conceptu nostro Logicè, sed tantum Physicè: at uero creaturæ etiam in ordine ad nostrum conceptum pendet à Deo, & consequenter analogicè tantum conueniunt cum illo. Sed contrâ, quia non minus potest per conceptum abstractiui concipi creatura sine dependentiâ à Deo, ut concipitur à pluribus rusticis, (imò & concepta fuit à pluribus Philosophis qui Deum negarunt, neque etiam nos debemus recordari Dei, quotiescumque creaturam cognoscimus) quàm possit forma substantialis abstractiue cognosci sine materiâ. In ordine uero ad conceptus quidditativos, sicut non potest concipi creatura sine Deo, ita nec potest concipi forma substantialis sine materiâ; ergo etiam in ordine ad nostros conceptus ita pendet forma à materiâ, sicut creatura à Deo; ergo ita erit uniuoca aut analogâ ratio entis ad materialem formam & materiam, sicut ad Deum & creaturas. Secundò, quia si in re est uera dependentia formæ à materiâ, sicut creaturæ à Deo, erit ibi

ibi vera analogia, quidquid sit de nostro modo concipiendi, quia hæc analogia ex differentiâ, quæ à parte rei datur, vnicè desumenda est. Tercio principaliter iam impugnatur: quia si inæqualitas in modo participandi desumpta ex conceptu causæ & effectus, causat in ipsâ ratione communi differentiam aliquam sufficientem ad analogiam, cum omnis ratio generica communis petat participari essentialiter & formalissimè à speciebus inter se diuersis (etiâ si æquales sint imperfectione, de quo iam non disputo) omne enim genus eo ipso quoddam tale, debet habere sub se diuersas species; ergo omne genus eo ipso erit analogum, quod apertè est & falsum, & contra te. Sequelam probò euidenter, quia analogia non definiuntur per inæqualitatem, sed per diuersitatem seu dissimilitudinem: dicuntur enim analogia, quorum nomen est commune, ratio verò per nomen importata nec omnino eadem, nec omnino diuersa; ergo cum essentialiter omnis ratio generica petat participari per species diuersas, etiâ si inter se æquales, accipiet diuersitatem ab illis, & consequenter analogiam; sicut per te ex inæqualitate inferiorum ens accipit diuersitatem.

19 Confirmatur clarè: diuersitas aliunde prouenit quàm ex inæqualitate, vt in relationibus diuinis inter se æqualibus, diuersis tamen, manifestè constat. Ergo etiâ si ratio animalis non habeat diuersitatem prouenientem ex inæqualitate, seu ex prioritate participationis quam tu ponis in ente, habebit tamen diuersitatem ex diuersis differentiis per quas formalissimè petit contrahi: ergo erit analogia ex diuersitate, licet non ex inæqualitate; nullum ergo poterit esse genus vniuocum, quod non audebis dicere: vel saltem si id dicas, eodem modo discurre de ente, ac de animali, quod ego contendo.

Tandem, quia sequitur, ens non esse analogum respectu omnis substantiæ & accidentis. nam substantia Angelica & accidens lapidis non habent dependentiam hanc inter se. Idem de accidentibus hominis & de substantiâ bruti (& sic de reliquis disparatis;) sunt enim inter se independentia: ergo non sunt analogia in ratione entis, quod est contra te, absolutè docentem, omnem substantiam cum omni accidenti conuenire analogicè in ratione entis: non ergo assignas rationem communem analogiæ.

20 Obiicies Primò Aristotelem, 4. Metaphysices cap. 2. & 7. Metaphysicæ cap. 1. asserentem, rationem entis esse analogam ad substantiam & accidens, quia hoc non est ens nisi in ordine ad substantiam. Idem docet D. Thomas de Ente, in ordine ad Deum & creaturas. Respondent nonnulli, hos Auctores non loqui de analogiâ strictâ, sed de latâ & impropriâ, quæ etiam conuertitur cum vniuocatione. Non placet hæc explicatio: quia specialiter adstruit D. Thomas analogiam inter Deum & creaturas, non verò inter hominem & equum in ratione animalis; ergo non loquitur de analogiâ impropriâ, quæ conuertitur cum vniuocatione, quia hæc etiam reperitur inter hominem & equum. Respondeo, vt dixi supra, Aristotelem non negare propriè & in rigore accidens esse ens, sed quasi respectiue propter magnum excessum, quem habet substantia. Idem à fortiori habet locum inter Deum & creaturas,

vnde hi Doctores solam eam ponunt analogiam, quam nos infra num. 42.

Secundò obiicies: Ens eo modo est participabile ab inferioribus, quo inferiora illud participant; sed hæc participant illud inæqualiter, ergo ipsum est inæqualiter participabile ab illis, ergo est analogum. Hoc argumentum vel nihil probat, vel probat, etiam animal, & alias rationes superiores, quæ ab omnibus vniuocè sine vllâ controuersia reputantur esse analogas, imò verè nullum esse vniuocum: quia nulla est verè ratio, quantumuis vniuoca, quæ non participetur inæqualiter vel diuersimodè à speciebus, & consequenter quæ non petat ita participari.

Respondeo ergo absolute, ens vt præcisum, esse æqualiter participabile ab inferioribus: quia vt præcisum, cognoscitur solum secundum rationem conuenientiam, non verò secundum rationem differentiam: nam si vt sic conciperetur, non esset abstractum à differentiis. Secundò hic habet locum solutio à me supra in simili casu data, si scilicet ratio entis abstracta à Deo petit inæqualiter participari à suis inferioribus, idem etiam petere, eam, quæ abstrahitur à creaturâ; nam quæ abstrahitur à creaturâ, potest esse in Deo; & quæ à Deo, potest esse in creaturâ: ergo illæ duæ rationes habent eandem exigentiam, & consequenter omnino similes; ac tandem in eis omnino Deus & creaturâ æqualiter conuenient.

SECTIO III.

Ens non est analogum propter transcendentiâ.

ALII recentiores censent, analogiam entis per eius transcendentiâ ad vltimas vtique differentias explicandam, non quia putent, in ipso conceptu obiectiuo abstracto dari conuenientiam & disconuenientiam; nam supponimus, in illo conceptu ita confundi Deum & creaturas, vt non cognoscantur vllæ differentie inter ea: sed quia cum in ipsis differentiis cognoscatur formalissimè ipsum ens, quod est ratio conuenienti, item & cognoscantur differentie, quæ sunt ratio formalis differendi; idque totum fiat per vnicum conceptum, sequitur, conceptum illum differentiarum partim esse eundem, partim diuersum: eundem, quatenus cognoscit ens; diuersum, quatenus cognoscit differentias. erit ergo analogus, quia partim idem partim diuersus. Hoc autem, inquit, non reperitur in prædicatis non-transcendentibus: nam conceptus hominis v. g. conflatur ex duplici conceptu, alio omnino simili cum reliquis animantibus, alio diuerso. vnde non datur vnicus conceptus partim idem & partim diuersus, prout requiritur ad analogiam; quod prouenit ex eo, quod nec differentie sunt de conceptu animalis, neque è contrario animal de conceptu differentiæ. Pro quâ sententiâ refertur ab his Auctoribus P. Fonseca 4. Metaphysicæ cap. 2. à Sectione 4. sed Fonseca eo lib. & cap. manifestè explicat analogiam entis per attributionem ad Deum & ad substantiam, à quâ sententiâ longè abest. hæc præfens, imò potius eo loco citato expressè docet, si conceptus entis esset vnus præcisus ratione, prout supra